

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ե .

Դատարին հիմնը դրեցու և խանդաղանելու
վրայ :

ՍՈՎՈՐԱԲԱՐ Ճակնդեղէն ելած
հիւթը զտելու համար կիր կը գործա-
ծուի . աս կրին չափն է երկուք ու կէս
կրամէն ինչուան իրեք կրամ մէկ
լիտրին կամ լիպրէին , երբեմն ալ ա-
ւելի . ընդհանրապէս հիւթը որչափ
լաւ ու պարարտ ըլլայ , կիրն ալ այն-
չափ աւելի պէտք է դնել : Այսելու
է որ կիրը լաւ ու մաքուր տեսակէն
ըլլայ , ու կաթսային մէջ դնելէն ա-
ռաջ քիչ մը ջրով աղէկ եփ մը տալու
է : Ինդհանրապէս երբոր հիւթը հա-
րիւրամասն ջերմաչափին 70 կամ 80
աստիճանի ջերմութեանը կը հաս-
նի՝ ան ատեն կը դնեն մէջը կիրը .
բայց ոմանք լաւ կը համարին առա-
ջուց դնելը :

Ի՞նչ գործողութիւնն է տքը ոմանք չեն
թողուր որ հիւթը եռալու ինչուան
վերջի աստիճանը հասնի , հապա գեռ
ջերմութիւնը 100 աստիճանի չհա-
սած՝ կրակը կը մարեն , ու կէս ժամի
չափ կը թողուն որ պաղի . ան միջոցին
որ փրփուրը հետ զհետէ հիւթին ե-
րեսը կ'ելլէ , կաթսային յատակին մօտ
եղած ծորակը՝ կը բանան ու մաքուր
հիւթը ուրիշ ամանի մէջ կը վազցը-
նեն կ'առնեն :

Ոմանք ալ ինչուան ետքը կրակի
վրայ կը թողուն ու երբոր եռալու
աստիճանը կը հասնի և հիւթը մէկ
կողմէն վեր նետուելով՝ փրփուրները
կը բանայ , գործաւորներէն մէկը շուտ
մը վրան դոյլով՝ մը ճակնդեղի պաղ
հիւթ կը լեցընէ , բարձրէն . որով ե-

քը մէկէն՝ ի մէկ կը դադրի . երբոր
տեսնէ որ դարձեալ եռալ սկսի նոյն
տեղէն կամ ուրիշ կողմէն , գործաւոր
ընտրէն դոյլ մըն ալ կը լեցընէ պաղ
հիւթէն ան եփ ելած կտորին վրայ :
Իայց ամէն անգամ որ պաղ հիւթը
պիտի լեցընէ անագէ շերեփով՝ մը
ան եփ ելած տեղէն քիչ մը կը վերցը-
նէ ու կը փորձէ . երբոր տեսնէ որ
հիւթը մաքրուեր է՝ կրակը կը մարէ
ու հիւթին երեսի աղտն ու փրփուրը
կը մաքրէ կը վերցընէ :

Ի՞նչ երկրորդ կերպը շատ աւելի շա-
հաւոր ու օգտակար է . վասն զի գոր-
ծաւորը երբոր կը տեսնէ թէ կիրը
քիչ եկեր է , նորէն քիչ մը կիր կը
խառնէ առած հիւթին հետ ու մէ-
կալին վրայ կը լեցընէ : Ի՞նչ երկրորդ
կերպը բանեցընողը քիչ կիր ալ կը
գործածէ , որովհետեւ թափած պաղ
հիւթը անոր տեղը կը բռնէ , անոր
համար առաջ կաթսային ինչուան կէ-
սը հիւթը լեցընելէն ու տաքցընելէն
ետքը՝ երբոր տեսնեն թէ եռալ կը
սկսի , վրան դոյլ մը պաղ հիւթէն կը լե-
ցընեն ու քանի անգամ որ եռալ սկսի
նոյն գործողութիւնը կը կրկնեն . ա-
սանկով կաթսան կը լեցուի ու միան-
գամայն մէջի հիւթը կը զտուի . իսկ
երբոր կիրը հիւթին համեմատու-
թեամբ քիչ կ'ըլլայ շարապը լաւ չե-
փիր ու շաքարը չզտուիր : (Ի՞նչ որ մէ-
կը առջի կերպով ընէ զտումը , հիւ-
թին մէջ եղած կիրը գրեթէ միշտ
շատ կ'ըլլայ , անոր համար եփելն ալ
դժուար : Իսկ երկրորդ կերպը բա-
նեցնողը , ինչպէս վերը ըսինք , որով-
հետեւ նոյն գործողութիւնը քանի մը
անգամ կը կրկնէ՝ կիրին շատութիւնը
կամ քիչութիւնը իմանալով՝ ըստ այնմ
կը շարժի :

Հիւթը երբոր փայլուն ու թա-
փանցիկ ըլլայ՝ ճերմակ լաւ գինիի
գունով , և դիրտը շուտ մը շերեփին
տակը իջնայ , ըսել է թէ ինչպէս որ
պէտք է զտուեր է . ան ատեն կրակը

մարելու ու կէս ժամի չափ թողու է որ պաղի . ետքը կաթսային ծորակը բանալով ուրիշ ամանի մէջ առնելու է :

Հիւթին երեսը մնացած փրփուրը, ինչպէս նաև տակի դիրտը երկայն սեղանատախտակի մը վրայ դնելու է . ան սեղանին երեսը ծակ ծակ կ'ըլլայ վանդակի ձևով, չորս բոլորն ալ քիչ մը բարձր . անոր վրայ մաքուր ու բարակ բամբակէ լաթ ծածկած է . հիւթը անոր վրայ կը լեցնեն որ քամուի մաքրուի, ու ետքը կ'առնեն բուն զտուած հիւթին հետ կը խառնեն : Եւ որ բամբակէ լաթին տեղը բրդէ լաթ գործածես, հիւթին մէջի կիրը զբուրդը կը փճացնէ :

Շաքարին հիւթը զտելէն ետքը նորէն կրակի վրայ դնելու է որ թանձրանայ : Իսկ թէ աս բանիս համար և թէ ճակնդեղին ուրիշ գործողութեանց մէջ ինչ տեսակ կաթսայ գործածելու է, համառօտ մը դնենք :

Արոր ձևով կաթսան ընդհանրապէս ամենէն լաւն ու աւելի յարմարն է . բայց զանազան գործողութեանց համեմատ ձևն ալ կը փոխուի . զոր օրինակ զտելու համար գործածուած կաթսաները քիչ մը խոր կ'ըլլան . շաքարը եզան արիւնով մաքրելու համար եղած կաթսան աւելի խոր . իսկ թանձրացնելու համար կաթսային խորութիւնը քիչ պիտի ըլլայ, այսինքն 4, 5 ոտք տրամագծին մէկ ոտք խորութեամբ . նոյն կերպով շինուած պիտի ըլլայ նաև եփելու համար գործածուած կաթսան, միայն թէ ասոր տակը գոնէ իրեք գծաչափ թանձրութիւն պիտի ունենայ : Եւ որ մէկը քիչ ածուխ գործածելու մտքով վառարանին տրամագիծը կաթսային տրամագծէն պզտիկ ընէ, տաքութիւնը անհաւասար կերպով կը տարածուի ու ինչուան շարապն ալ կըրնայ այրիլ . անոր համար շատ հարկաւոր է որ վառարանին մակերևոյթը կաթսային խարսխին տրամագծին հետ նոյն ըլլայ :

Վառարաններուն վրայ կասկարայ դնելը շատ հարկաւոր է, նաև անոնց համար որ ածուխի տեղ փայտ կը գործածեն . վասն զի անով կրակը աւելի զօրաւոր և ուժով կ'ըլլայ : Այլեւ որ մէկուն վառարանը լաւ ու հաստատուն է, կրնայ թէ հանքային ածուխ գործածել և թէ փայտ :

Հիւթին բաւական թանձրանալը իմանալու համար՝ քիչ մը համը նայելու է, թէպէտ պարզ հօտը առնելն ալ վարժողին բաւական է . վասն զի փորձ մարդը գործարաններուն մէջ քալելու ատենն ալ միայն հօտէն կըրնայ իմանալ թէ որչափ թանձրացեր է, և կիրը շատ է թէ քիչ :

Այլեւ որ բաւական թանձրանայ հիւթը, ամէն մէկ կենդինար՝ հիւթին մէկ լիպրէ ու կէս կենդանական ածուխ լեցնելու է . և նորէն եփ մը տալէն ետքը երբոր Պոմէի հեղուկաչափին 20° աստիճանին կը հասնի թանձրութիւնը, փայտէ ընդունարաններու մէջ ժողվելու և զով տեղ մը դնելու է . հոն քսանուչորս ժամի մէջ բոլորովին կը զտուի, ու կրային նիւթերը տակը կը նստին :

1 Գանալար :

ՎԵՐՏԱՌՈՒԹԻՒՆ

Զի է զի յանկարծ

Ի տասն աստիճան

Զերմաչափն 'ի ցած

Տայ ցըրտոյ նըշան : —

Զի այն իմաստակ

Զիւր ցուրտ շորագրած

Իբրու մեծ վատտակ

Ի լոյս ընծայեաց :